

Bryssel 14.12.2020
COM(2020) 803 final

KOMISSION KERTOMUS

EUROOPAN PARLAMENTILLE

tietyjen sellaisten tavaroiden kaupasta, joita voi käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon, kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen, annetun asetuksen (EU) 2019/125 31 artiklassa tarkoitetun kidutuksen vastaisen koordinoitiryhmän toiminnasta ja kuulemisista

1. Johdanto

Asetus (EU) 2019/125 tiettyjen sellaisten tavaroiden kaupasta, joita voi käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon, kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen¹, jäljempänä 'asetus', annettiin 16. tammikuuta 2019. Asetuksen 31 artiklan 4 kohdassa velvoitetaan komissio toimittamaan vuosittain Euroopan parlamentille kertomus kidutuksen vastaisen koordinoitiryhmän toiminnasta, tutkimuksista ja kuulemisista. Kertomus ei saa vahingoittaa luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden kaupallisia etuja.

Tässä kertomuksessa annetaan tietoa kidutuksen vastaisen koordinoitiryhmän toiminnasta vuonna 2019.

2. Sääntelykehys

Asetuksen tavoitteena on yhtäältä kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon ja toisaalta kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rankaisemisen estäminen EU:n ulkopuolisissa maissa rajoittamalla tiettyjen tavaroiden kauppaa. Siinä erotetaan toisistaan

- tavarat, jotka on lähtökohtaisesti tarkoitettu kaltoinkohteluun, minkä vuoksi niillä ei pitäisi käydä kauppaa lainkaan (liite II), ja
- tavarat, joilla voi olla oikeutettuja käyttötarkoituksia, kuten lainvalvontaan käytettävät välineet (liite III) tai hoitotarkoituksiin käytettävät tavarat (liite IV).

Tällaisten tavaroiden kauppaan sovelletaan tiettyjä rajoituksia.

Tästä syystä asetuksella rajoitetaan EU:n ulkopuolisten maiden kanssa käytävää kauppaa. Asetuksessa säädetään erityisesti seuraavaa:

- i. Siinä kielletään sellaisten liitteessä II lueteltujen tavaroiden tuonti EU:hun sekä vienti ja kuljetus EU:sta tai EU:n kautta, joita ei käytännössä voi käyttää muuhun tarkoitukseen kuin kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon tai kidutukseen. Myös tällaisiin tavaroihin liittyvän teknisen avun toimittaminen, erityisesti niiden käyttöä koskeva koulutus, on kielletty. Lisäksi tällaisten tavaroiden mainostaminen painetuissa tiedotusvälineissä tai internetissä tai mainosajan ostaminen niille televisiossa tai radiossa taikka niiden asettaminen esille tai tarjoaminen myytäväksi näyttelyssä tai messuilla on kielletty.
- ii. Liitteessä III luetelluilla tavaroilla, joita voidaan käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon tai kidutukseen mutta joilla voi olla myös muita laillisia käyttötarkoituksia (lainvalvonta), on oltava etukäteen myönnetty vientilupa, joka myönnetään tapauskohtaisesti. Myös tähän luokkaan kuuluviin tavaroihin liittyvän teknisen avun tai niihin liittyvien välityspalvelujen toimittamista varten tarvitaan etukäteen myönnetty vientilupa. Liitteeseen III eivät sisälly a) asetuksen (EU)

¹ Asetus (EY) N:o 1236/2005 tiettyjen sellaisten tavaroiden kaupasta, joita voi käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon, kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen, annettiin 30. heinäkuuta 2005. Sitä on muutettu useita kertoja, viimeksi 23. marraskuuta 2016 annetulla asetuksella (EU) 2016/2134. Asetuksesta laadittiin kodifioitu toisinto 16. tammikuuta 2019 annetulla asetuksella (EU) 2019/125 (EUVL L 30, 31.1.2019, s. 1).

N:o 258/2012 soveltamisalaan kuuluvat ampuma-aseet b) asetuksen (EY) N:o 428/2009 soveltamisalaan kuuluvat kaksikäyttötuotteet c) tavarat, joihin sovelletaan yhteisen kannan 2008/944/YUTP4 ehtoja.

- iii. Sillä säännellään sellaisilla tavaroilla – kemikaaleilla tai farmaseuttisilla aineilla (liite IV) – käytävää kauppaa, joita voidaan käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon (esimerkiksi valmisteet, joita voidaan käyttää henkilöiden teloittamiseen ruiskuttamalla tappava annos). Erityinen lupa (unionin yleinen vientilupa) on otettu käyttöön tällaisten anesteettisten kemikaalien viennin valvomiseksi ja sen estämiseksi, ettei niitä siirretä käytettäväksi henkilöiden teloittamiseen ruiskuttamalla tappava annos, rajoittamatta niiden kauppaa lääketieteellisiä, eläinlääketieteellisiä tai muita laillisia tarkoituksia varten.

Asetuksen liitteissä II, III ja IV luetellaan tavarat, joiden kauppa on kielletty tai joiden kauppaa valvotaan.

3. Kidutuksen vastaisen koordinoitiryhmän toiminta

Kidutuksen vastainen koordinoitiryhmä perustettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2016/2134 tarkastelemaan asetuksen soveltamiseen liittyviä kysymyksiä.

Koordinoitiryhmä toimii foorumina, jolla jäsenvaltioiden asiantuntijat ja komissio vaihtavat tietoja hallinnollisista käytännöistä sekä käyvät keskustelua asetuksen tulkintakysymyksistä, luetteloihin sisältyviä tavaroita koskevista teknisistä kysymyksistä, asetukseen liittyvästä kehityksestä ja muista mahdollisesti ilmenevistä kysymyksistä. Lisäksi komissio kuulee koordinoitiryhmää paremmasta lainsäädännöstä 13. huhtikuuta 2016 tehdyssä toimielinten välisessä sopimuksessa⁵ vahvistettujen periaatteiden mukaisesti valmistellessaan delegeoituja säädöksiä.

Koordinoitiryhmä kokoontui kahdesti vuonna 2019, 29. huhtikuuta ja 17. joulukuuta. Kokouksissa vaihdettiin tietoja asetuksen täytäntöönpanoa koskevista kysymyksistä, jotka esitetään tiivistetysti jäljempänä.

3.1. Perussäädökseen liittyvä kehitys

Koordinoitiryhmälle tiedotettiin perussäädökseen liittyvästä kehityksestä eli asetuksen (EY) N:o 1236/2005 kodifioinnista 16. tammikuuta 2019 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2019/125. Alkuperäistä asetusta (EY) N:o 1236/2005 oli muutettu huomattavasti useita kertoja vuosina 2005–2018. Selkeyden ja oikeusvarmuuden vuoksi se oli kodifioitu. Kodifioidulla asetuksella kumottiin asetus (EY) N:o 1236/2005 ja

² Asetus (EU) N:o 258/2012, annettu 14 päivänä maaliskuuta 2012, kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä (EUVL L 94, 30.3.2012, s. 1).

³ Neuvoston asetus (EY) N:o 428/2009, annettu 5 päivänä toukokuuta 2009, kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta (EUVL L 134, 29.5.2009, s. 1).

⁴ Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä (YUTP) (2020/C 85/01) (EUVL C 85, 13.3.2020, s. 1–37).

⁵ EUVL L 123, 12.5.2016, s. 1.

konsolidoitiin kaikki siihen tehdyt muutokset mutta ei muutettu valvottujen tavaroiden luetteloa.

Komissio ilmoitti myös koordinoitiryhmälle ja kuuli sitä myöhemmin luonnoksesta delegoiduksi säädökseksi, jolla muutetaan i) toimivaltaisten viranomaisten luetteloa (liitteessä I) ja ii) luetteloa määräpaikoista, joihin unionin yleistä vientilupaa (liite V) sovelletaan (luetteloon lisätään Gambia ja Madagaskar). Tähän mennessä on toimitettu siten, että EU:n ulkopuolinen maa on sisällytetty liitteeseen V, jos se on ratifioinut asiaa koskevan kansainvälisen sopimuksen, jossa sitoudutaan poistamaan kuolemanrangaistus kaikkien rikosten osalta. Jos maa ei ole Euroopan neuvoston jäsen, kyseisen maan on täytynyt ratifioida kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) toinen valinnainen pöytäkirja ilman varaumia⁶. Gambia on ratifioinut KP-sopimuksen toisen valinnaisen pöytäkirjan ilman varaumia. Sama koskee Madagaskaria ja luetteloon aiemmin vuonna 2017 lisättyjä maita⁷.

3.2. Kauppaa koskevat tiedot: tietojen ilmoittaminen

Komissio tarkasteli koordinoitiryhmän jäsenten kanssa EU:n jäsenvaltioilta saatujen ja vielä toimittamatta olevien edellisiä vuosia (2017 ja 2018) koskevien tietojen tilannetta laatiakseen komission vuosikertomuksen asetuksen (EU) 2019/125 31 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Komissio on korostanut, että kaikkien jäsenvaltioiden on ilmoitettava tiedot, vaikka vientilupia ei olisi myönnetty tai evätty.

Komissio tutki yleisemmin raportointiprosessin yhteydessä koordinoitiryhmän kanssa mahdollisuutta laajentaa prosessi koskemaan muun muassa i) välityspalvelujen ja teknisen avun lupia koskevia tietoja ja ii) unionin yleisen vientiluvan käyttöä koskevia tietoja. Koordinoitiryhmä keskusteli myös mahdollisuudesta sisällyttää loppukäyttäjät säännölliseen raportointiin. Yksi kansallinen toimivaltainen viranomainen katsoi, että tällaiset tiedot olisi toimitettava komissiolle ainoastaan pyynnöstä 26 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella komissio ilmoitti koordinoitiryhmälle, että se aikoo vuoden 2019 raportointimenettelyä valmistellessaan päivittää raportointilomaketta siten, että siihen sisällytetään enemmän erilaisia tietoja.

3.3. Asetuksen (EU) N:o 2019/125 uudelleentarkastelu

Komissio tiedotti koordinoitiryhmälle 32 artiklan mukaisesta asetuksen uudelleentarkasteluprosessista. Paremman sääntelyn suuntaviivojen mukaisesti komissio julkaisi heinäkuussa 2019 etenemissuunnitelman, jossa hahmotellaan uudelleentarkastelun kohdeala, kuulemismenettelyt ja sidosryhmien osallistumistavat sekä alustava aikataulu. Lisäksi se ilmoitti koordinoitiryhmälle, että se pyytää osana uudelleentarkastelua (ja asetuksen 32 artiklan mukaisesti) tietoja asetuksen tietyistä osista: 33 artiklassa tarkoitetuista seuraamuksista ja 10 ja 14 artiklassa tarkoitetuista täydentävistä kansallisista toimenpiteistä.

⁶ KP-sopimuksen toisen valinnaisen pöytäkirjan 2 artiklassa todetaan, että maa voi ratifioinnin tai liittymisen yhteydessä tehdä varauksen, jossa määrätään kuolemanrangaistuksen soveltamisesta sodan aikana (seuraamuksena erittäin vakavasta sota-aikana tehdystä sotilaallista luonnetta omaavasta rikoksesta).

⁷ Asetus (EU) 2018/181, annettu 18. lokakuuta 2017, Dominikaanisen tasavallan, São Tomé ja Príncipen sekä Togon lisäämisestä.

Komissio pyysi koordinoitiryhmää osallistumaan uudelleentarkasteluprosessiin välittämällä komissiolle jäsenvaltioiden näkemyksiä, huomautuksia, ehdotuksia sekä tietoja parhaista käytännöistä – ja porsaanrei’istä – joita ne ovat saattaneet havaita asetuksen päivittäisessä täytäntöönpanossa. Tässä yhteydessä ehdotettiin riskinarviointia koskevien ohjeiden laatimista tai sopivassa muodossa olevan järjestelmän käyttöönottoa vientikohteita koskevien näkemysten vaihtamiseksi.

Koordinoitiryhmää kehoitettiin myös lisäämään tietoisuutta julkisesta kuulemisesta ja keräämään tarvittaessa palautetta maidensa hallintojen muilta osilta.

3.4. Kidutusvälineiden kaupan vastainen allianssi

Komissio esitti ajantasaisen katsauksen kidutusvälineiden kaupan vastaisen allianssin tilanteesta ja etenkin 28. kesäkuuta 2019 hyväksytystä YK:n yleiskokouksen päätöslauselmasta ”*Towards Torture-Free trade: examining the feasibility, scope and parameters for possible common international standards*”.⁸ Päätöslauselmalla luotiin perusta YK:n tulevalle toiminnalle tällä alalla. Komissio on osoittanut sitoutuneisuutensa kidutusvälineiden kaupan torjuntaan tukemalla YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston työtä päätöslauselman täytäntöönpanon seurannassa.

⁸ Päätöslauselma A/73/L.94: ”*Towards torture-free trade: examining the feasibility, scope and parameters for possible common international standards*”, hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 28. kesäkuuta 2019.